

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

מלך, כהן או פחה - לשאלת מעמד ההנהגה בימי שיבת ציון (שיעור מס' 138) -

עדיאל כהן (adielmster@gmail.com)

מלכי פרס	שנה	אירועים מרכזיים	אזכור המנהיגים בפסוקים [מספר עזרא, נחמיה]	מנהיגי העם
כורש [530 - 559]	538	הצהרת כורש	א, ח; א, י; ה, יד; ה, טז	ששבצר הנשיא ליהודה
		עלייה לארץ	ב, ב	ישוע
כנבוז II [522 - 530]		בניית המזבח	ג, ב	בן
	537	הנחת יסודות המקדש	ג, ח-י	יוצדק
		דחיית השותפות עם צרי יהודה ובנימין, והפסקת הבנייה על ידם	ד, א - ה	וזרבבל
				בן
דריווש I [486 - 522]	520	חידוש בניית המקדש בעידוד חגי וזכריה	ה, א - ב חגי א-ב זכריה א, א; א, ז	שאלתיאל
	518		זכריה ז, א	
	516	תתני פחת עבר הנהר בא ליהודה בראש ועדת חקירה	ה, ג - ח; ו, יד	פחת היהודים וזקני היהודים
	515	חנוכת המקדש ועשיית הפסח	עזרא ו, טז - כב	
אחשורוש [465 - 485]	485	כתבו שטנה על יושבי יהודה	עזרא ד, ו	[מרדכי ואסתר]
ארתחשסתא I [424 - 464]	458	עליית עזרא	עזרא ז - י	עזרא
	445	עליית נחמיה [כהונה ראשונה]	ספר נחמיה	נחמיה
	432	כהונתו השנייה של נחמיה		

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

1. עזרא ה, יג - טו (עברית)

(יג) אולם בשנת אחת לכורש מלך בבל, כורש המלך שם צו, בית אלהים זה לבנות.
(יד) ואף הפלים של בית האלהים של זהב וכסף, אשר נבוכדנצר הוציא מן ההיכל אשר בירושלים והוביל אותם להיכל של בבל, הוציא אותם כורש המלך מן ההיכל של בבל, ונתנו לששבצר שמו, אשר פחה שמו.
(טו) ואמר לו: אלה הפלים שא, לך הורד אותם בהיכל אשר בירושלים, ובית האלהים ונבנה על מקומו.
(טז) אזי ששבצר זה בא, נתן וסודות של בית האלהים אשר בירושלים, ומאז ועד כעת הוא נבנה ולא נשלים.
(יז) וכעת, אם על המלך טוב, יבקר בבית הגזזים של המלך שם אשר בבבל, אם יש שפכורש המלך החשים צו לבנות בית אלהים זה בירושלים

2. אבן עזרא פרק א פסוק ח

לששבצר - הוא זרובבל ונקרא כן בלשון כשדים:

3. עזרא ד, כד - ה, ב (עברית)

(כד) אזי בטלה עבודת בית האלהים אשר בירושלים, והיתה בטלה עד שנת שנים למלכות דריוש מלך פרס.
(א) ונבא חגי הנביא וזכריה בן עדוא הנביאים, על היהודים אשר ביהודה ובירושלים, בשם אלהי ישראל אליהם.
(ב) אזי קמו זרובבל בן שאלתיאל ומשע בן יהוצדק, והמלו לבנות את בית האלהים אשר בירושלים, ונפתח נביאי האלהים תומכים אותם.

4. עזרא ה (עברית)

(ג) בו באמו, בא אליהם תפני פחת עבר הנזהר, ושתר בזוני וחבריהם, וכן אמרים להם: מי שם לכם צו, בית זה לבנות וחומה זו להשלים?
(ד) אזי בן אמרנו להם, מי הם שמות אנשים, שבונים בנינו זה.
(ה) ועין אליהם היתה על זקני היהודים, ולא בשלו אותם עד שהפסקה אל דריוש מלך, ואזי נשיבו אצרת על זה.
(ו) העתק האצרת, אשר שלח תפני פחת עבר הנזהר ושתר בזוני וחבריו, הפרסים אשר בעבר הנזהר, אל דריוש המלך.
(ז) הדבר שלחו אליו, וכזאת כתוב בתוכו: לדריוש המלך של השלום.
(ח) ודוע יהי למלך, שהלכנו ליהודה הסדינה, לבית האל הגדול, והוא נבנה אבן גלל ועי מינים בבתלים, ועבדה זו במרץ נעשית ומצליחה בנדם.
(ט) אזי שאלנו לזקנים אלה, בן אמרנו להם: מי שם לכם צו, בית זה לבנות וחומה זו להשלים?
(י) ואף שמותיהם שאלנו אותם להודיע, שנכתב שם האנשים אשר בראשיהם.

5. עזרא ו (עברית)

(ו) כעת, תפני פחת עבר הנזהר, שתר בזוני וחבריהם, הפרסים אשר בעבר הנזהר, מנמקים היו משם.
(ז) הניחו לעבודת בית האלהים הזה, פחת היהודים ולזקני היהודים, בית אלהים זה ונבנו על מקומו.
(ח) ומניי הושם צו, למה שתעשו עם זקני היהודים האלה, לבנות את בית האלהים הזה, ומנכפי המלך ששבת עבר הנזהר, במהרה ההוצאה תהיה נתנת לאנשים האלה, שלא לבטל.

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

6. עזרא ז (עברית)

- (יג) אָזי תִּתֵּנִי פֶּתַח עֶבֶר הַנְּהַר, שֶׁתֵּר בּוֹזְנֵי וַחֲבָרִיָּהִם, לְעַמִּית אֲשֶׁר שָׁלַח דְּרָגוֹשׁ הַמֶּלֶךְ, כּוֹ מִהֲרָה עָשׂוּ.
(יד) וְזָקְנֵי הַיְּהוּדִים בּוֹנִים וּמְצַלִּיחִים, בְּנִבּוֹאֹת חֲגֵי הַנְּבִיא וְזָכְרָהּ בְּוֵדוֹא, וּבְנֵי וַתְּקִנֵּי, בְּמִצְוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְמִצְוֹת כּוֹרֵשׁ וְדָרְיֹוֹשׁ וְאַרְתַּחְשַׁשְׁתָּא מֶלֶךְ פָּרַס.
(טו) וְנִשְׁלַם בַּיַּת זֶה עַד יוֹם שְׁלֹשָׁה לַחֹדֶשׁ אֶדְר, שֶׁהִיא שְׁנַת שֵׁשׁ לְמַלְכוּת דְּרָגוֹשׁ הַמֶּלֶךְ.
(טז) וַעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל, הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּים וְשָׂאֵר בְּנֵי הַגּוֹלָה, חֲנֻכַּת בַּיַּת הָאֱלֹהִים הַזֶּה בְּחֻדְוָה.
(יז) וַהֲקִרְבּוּ לַחֲנֻכַּת בַּיַּת הָאֱלֹהִים הַזֶּה, פָּרִים מֵאַחַ, אֵילִים מֵאַתֵּימִס, כְּבָשִׂים אַרְבַּע מֵאוֹת, וְצִפְרִירֵי עֲזִים, לְחֻטָּא עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, שְׁנַיִם עָשָׂר, לְמִנְוֵי שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל.
(יח) וַהֲקִימוּ הַכֹּהֲנִים בְּפִלְגֹּאֲתֵיהֶם, וְהַלְוִיִּים בְּמַחְלְקוֹתֵיהֶם, עַל עֲבֹדַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם, כְּכַתֵּב סֵפֶר מֹשֶׁה.

7. דברי הימים א פרק ג

- (יז) וּבְגִל יִכְנִיָה אֶסֶר שְׂאֵלְתֵי אֵל בְּנֵו :
(יח) וּמִלְפִיָּתָם וּפְדֻיָּה וְשִׁנְאָצָר יִקְמִיָה הוֹשָׁמַע וּנְדָבָה :
(יט) וּבְגִי פְדֻיָּה [בתרגום השבעים : ובני שאלתיאל] זָרְבָבֶל וְשִׁמְעִי וּכְרָבְבֶל מִשְׁלֵם וְחַנְנִיָּה וְשִׁלְמִית אַחֻזָּתִים :

8. ספר עזרא החיצון פרקים ד - ה (מהד' כהנא)

- (יג) והשלישי אשר אמר על הנשים ועל האמת הוא זרבל החל לדבר...
(מא) ויכל לדבר ויקרא כל העם בקול ויאמרו גדולה האמת וגוברת על הכל : (מב) ויאמר לו המלך שאל אשר תבקש יותר מן הכתוב נתנה לך כי אתה נמצאת החכם ולידי תשב ושארֵי תקרא : (מג) ויאמר אל המלך זכר את נדרך אשר נדרת ביום אשר קבלת את המלכות לבנות את ירושלים : (מד) ולהשיב את כל הכלים אשר נלקחו מירושלים אשר לקח כורש כאשר נדר להחריב את הבבל ונדר לשלח שמה : (מה) ואתה נדרת לבנות את המקדש אשר שרפו בני אדום כאשר נחרבה יהודה בידי הכשדים : (מו) ועתה הוא הדבר אשר אבקש ממך אדוני המלך ואשאל וזאת תהיה גדלתך ועל כן אבקש כי תעשה את הנדר אשר נדרת בפיד למלך השמים לעשותו : (מז) ויקם דריוש וישקהו ויכתב לו אגרות אל כל הסוכנים ושרי המדינות ושרי הצבא... אשר יעבירו אותו ואת כל העולים אתו לבנות את ירושלים.
(א) ואלה שמות האנשים העולים לבתי אבותם לשבטיהם להתיחשם : (ב) הכהנים בני פנחס בן אהרן ישוע בן יהוצדק בן שריה וויקיים בן ישוע וזרבל בן שאלתיאל מבית דוד ממשפחת פרץ משבט יהודה : (ג) אשר דבר אל דריוש מלך פרס דברי חכמה בשנת שתים למלכותו בחדש ניסן באחד לחדש.

ירמיהו פרק כב

- (כד) חִיֵּי אֲנִי נְאֻם יְקוֹכֶל כִּי אִם יִהְיֶה כְּנִיָּהוּ בְרִי הוֹיִקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה חוֹתֵם עַל־יָד וּמִיָּגִי כִּי מִשָּׁם אֲתִקְוֶנָּה :
(כה) וּנְתִתִּיד בְּיַד מִבְּקָשֵׁי נִפְשֶׁךָ וּבְגִד אֲשֶׁר־אַתָּה יָגוּר מִפְּנֵיהֶם וּבְגִד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וּבְגִד הַפְּשָׁדִים :
(כו) וְהִטַּלְתִּי אֶתְךָ וְאֶת־אַמְדֶּךָ אֲשֶׁר יִלְדָּד עַל הָאָרֶץ אַחֲרַת אֲשֶׁר לֹא־יִלְדָּתֶם שָׁם וְשָׁם תָּמוּתוּ :
(כז) וְעַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־הֵם מְנַשְׂאִים אֶת־נַפְשָׁם לְשׁוּב שָׁם שָׁמָּה לֹא יָשׁוּבוּ : ס (כח) הֲלֹעֶב נִבְּהָ נָפוּץ הָאִישׁ הַזֶּה כְּנִיָּהוּ אִם־כִּלֵּי אִיו חֲפָץ בְּוֵ מְדוּעַ הוֹטְלוּ הוּא וְזָרְעוֹ וְהִשְׁלָכוּ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ : (כט) אָרֶץ אָרֶץ אָרֶץ שְׁמַעִי דְּבַר־יְקוֹכֶל : ס
(ל) לָהּ אֶמֶר יְקוֹכֶל פְּתִיבוּ אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה עֲרִירִי גִבֹּר לֹא־יִצְלַח בְּיָמָיו כִּי לֹא יִצְלַח מְזָרְעוֹ אִישׁ יִשָּׁב עַל־כַּפְסָא דָּוָד וּמִשָּׁל עוֹד בִּיהוּדָה :

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

9. רד"ק זכריה פרק ג פסוק ח

כי הנני מביא את עבדי צמח - פי' בו זה זרובבל וטעם מביא וכבר בא ר"ל להגדיל עוד מעלתו ותצמח גדולתו כצמח האדמה שהולך וגדל וכן אמר עוד למטה הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח ובנה את היכל ה' וכן אמר חגי הנביא אקחך זרובבל וגוי' כמו שפירשנו וי"מ כי צמח זה המלך המשיח אמר אף על פי שזאת הישועה אני מביא לכם עוד אביא לכם ישועה גדולה ממנה בזמן שאביא את עבדי צמח ועוד דרשו בו כי המשיח מנחם שמו ומנחם בגימטריא צמח וכת"י ית עבדי משיחא :

10. דברי הימים א פרק ה

(כז) בְּנֵי לֵוִי גֵרְשֹׁן קֹהֵת וּמֵרָרִי [...]

(מ) וַיִּצְרַח הַחֹלֶיֶת אֶת־שָׂרָה וּשְׂרָה הַחֹלֶיֶת אֶת־יְהוֹצָדָק :

(מא) וַיְהוֹצָדָק הָלַךְ בְּהַגְלוֹת יִקְלָק אֶת־יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּגַד נְבֻכַדְנֶאצַּר : ס

11. רש"י דברי הימים א פרק ה פסוק מא

(מא) ויהוצדק הולך בהגלות ה' את יהודה וירושלים - ומ"ש בספר (חגי א') יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול לא יהוצדק שמש מעולם בכהונה גדולה דהא הוגלה לבבל בימי יכניה כדכתיב ויהוצדק הלך בהגלות וגוי' אלא יהושע בנו היה כהן גדול כשעלו מבבל בבית שני ומה שלא היה עזרא בן שריה הסופר כהן גדול ובן אחיו יהושע בן יהוצדק כיהן זהו הטעם לפי כי יהושע עלה עם זרובבל כמה ימים ושנים קודם שעלה עזרא :

12. מלכים ב פרק כה

(יח) וַיִּקַּח רַב טַבָּחִים אֶת שָׂרָה כֹּהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת צְפַנְיָהוּ כֹּהֵן מִשְׁנֵה וְאֶת שְׁלֵשֶׁת שְׂמָרֵי הַסֵּף :

(יט) ומן העיר לקח סריס אחד אשר הוא פקיד על אנשי המלחמה ותמשה אנשים מראי פני המלך אשר נמצאו בעיר ואת הספר שר הצבא המצבא את עם הארץ וששים איש מעם הארץ הנמצאים בעיר :

(כ) וַיִּקַּח אֹתָם נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים וַיִּלְךְ אֹתָם עַל מֶלֶךְ בְּבֵל רַבְלָתָה :

(כא) וַיֵּד אֹתָם מֶלֶךְ בְּבֵל וַיְמִיתֵם בְּאֶרֶץ חֲמַת וַיִּגַּל בְּרַבְלָה יְהוּדָה מֵעַל אֲדָמָתוֹ :